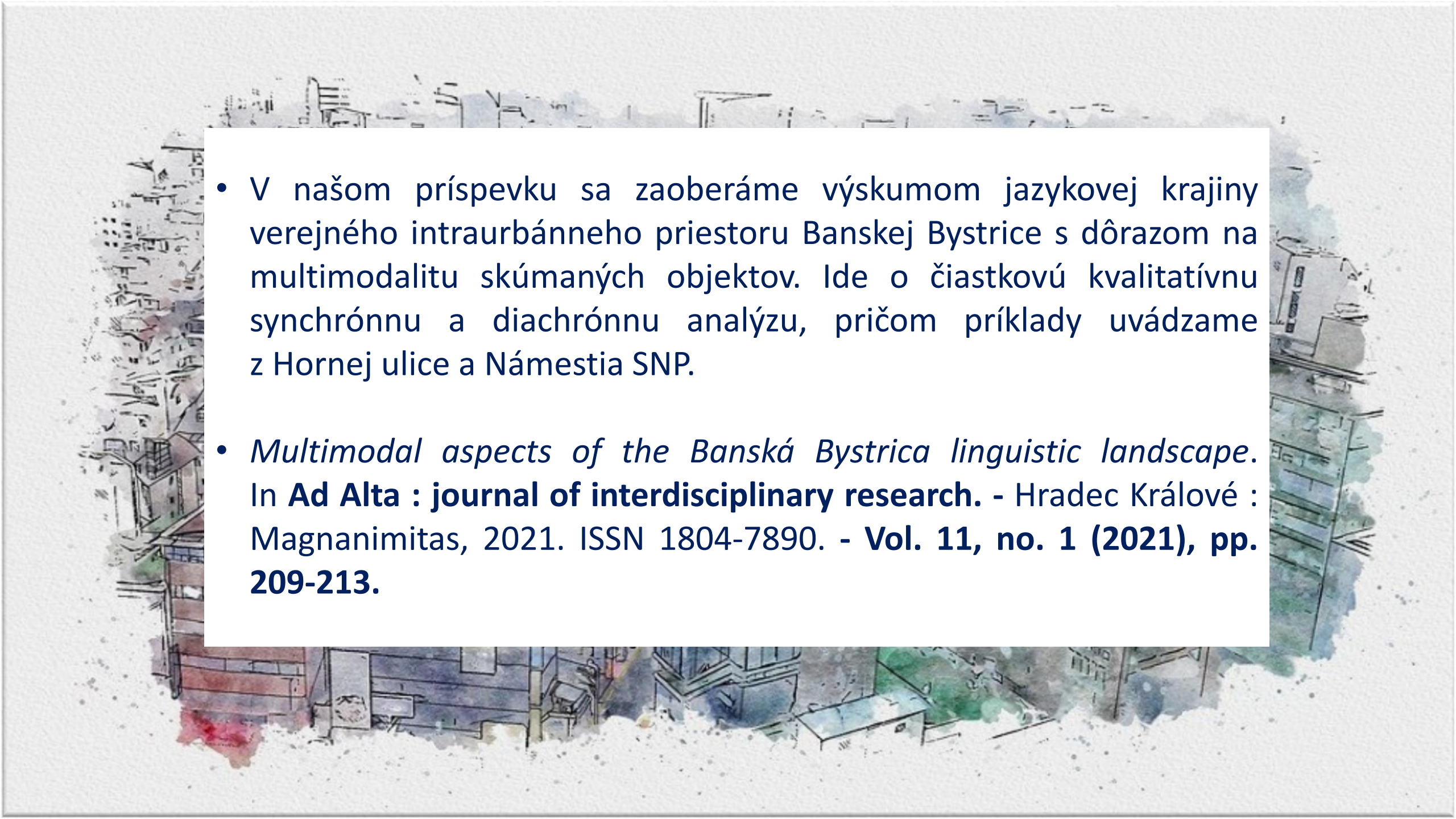
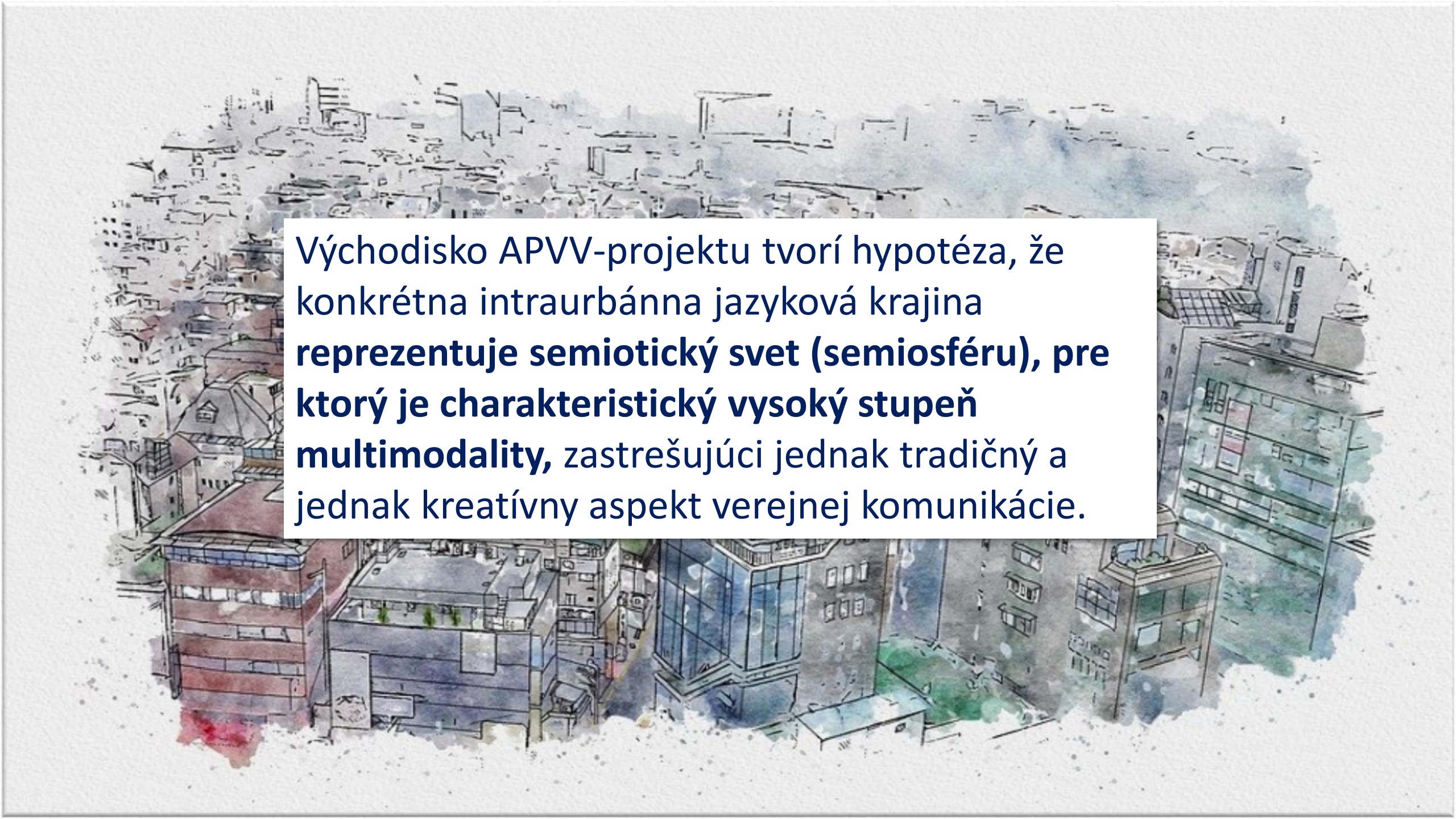

Multimodálne aspekty jazykovej krajiny Banskej Bystrice

(Eva Molnárová)

-
- V našom príspevku sa zaoberáme výskumom jazykovej krajiny verejného intraurbánneho priestoru Banskej Bystrice s dôrazom na multimodalitu skúmaných objektov. Ide o čiastkovú kvalitatívnu synchronnú a diachrónnu analýzu, pričom príklady uvádzame z Hornej ulice a Námestia SNP.
 - *Multimodal aspects of the Banská Bystrica linguistic landscape.* In **Ad Alta : journal of interdisciplinary research.** - Hradec Králové : Magnanimitas, 2021. ISSN 1804-7890. - **Vol. 11, no. 1 (2021), pp. 209-213.**

A watercolor illustration of a cityscape. The foreground shows several buildings in shades of red, purple, and blue. The background is a dense, hazy cityscape with many small buildings. A white rectangular box with a thin black border is centered over the middle of the image, containing text in blue and black. The text is in a sans-serif font. The overall style is artistic and sketchy.

Východisko APVV-projektu tvorí hypotéza, že konkrétna intraurbánna jazyková krajina **reprezentuje semiotický svet (semiosféru), pre ktorý je charakteristický vysoký stupeň multimodality**, zastrešujúci jednak tradičný a jednak kreatívny aspekt verejnej komunikácie.

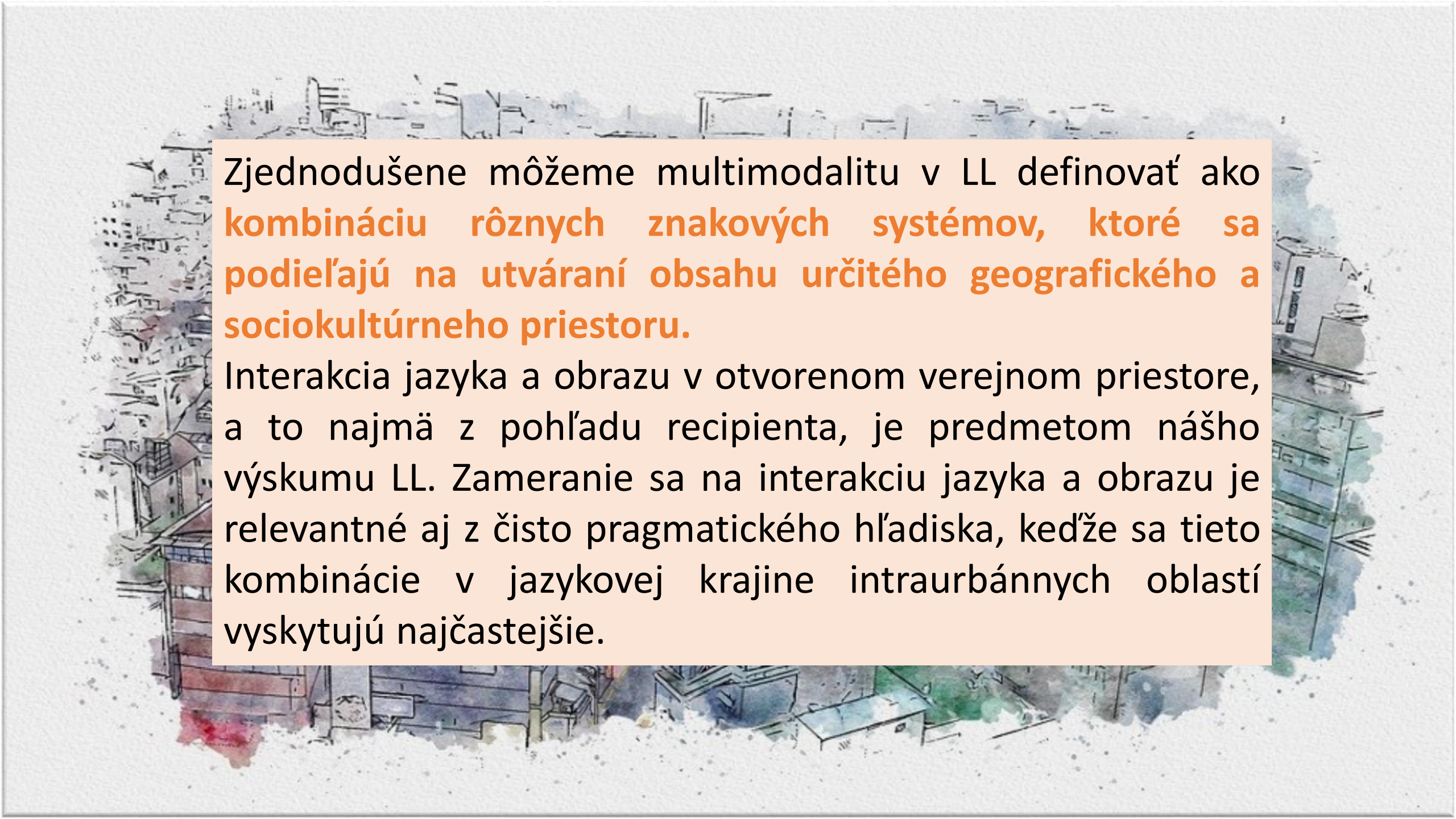
- predmetom výskumu projektových štúdií sú najmä jazykové znaky
- J. Lauková (2020, s. 47-54) - otvára otázku „vzájomnej interakcie textu a obrazu“ a spoločnej percepcie tzv. „vizuálneho textu“ vo vizuálnej semiotike LL
- Výskumná časť predkladaného príspevku predstavuje kvalitatívnu analýzu multimodality, pričom v súlade s pojmovou databázou projektu sa budeme venovať najmä trom premenným (variables):
 - obrazovému/grafickému zobrazenie (image/graphic),
 - farbe (colour),
 - vzťahu medzi textovým a obrazovým/grafickým zobrazením (text-image relations).

Multimodalita

„Multimodal Linguistic Landscapes“ (používajúc termín *multimodal linguistics* podľa Batemana, 2008), nezohľadňuje len príslušné jazykové jednotky v ich jazykovo špecifickom, sémantickom a grafickom stvárnení, ale aj širokú paletu semiotických jednotiek (znak, ikona, graf, obraz, spôsob upevnenia označenia, resp. vývesného štítu, architektúra atď.) ako aj sociodemografické, historické a ekonomické parametre.

A watercolor illustration of a city street scene. In the foreground, there are buildings with red and brown roofs. A car is visible on the right side of the street. The background shows more buildings and a hazy sky. The overall style is soft and artistic.

Zjednodušene môžeme multimodalitu v LL definovať ako kombináciu rôznych znakových systémov, ktoré sa podieľajú na utváraní obsahu určitého geografického a sociokultúrneho priestoru.

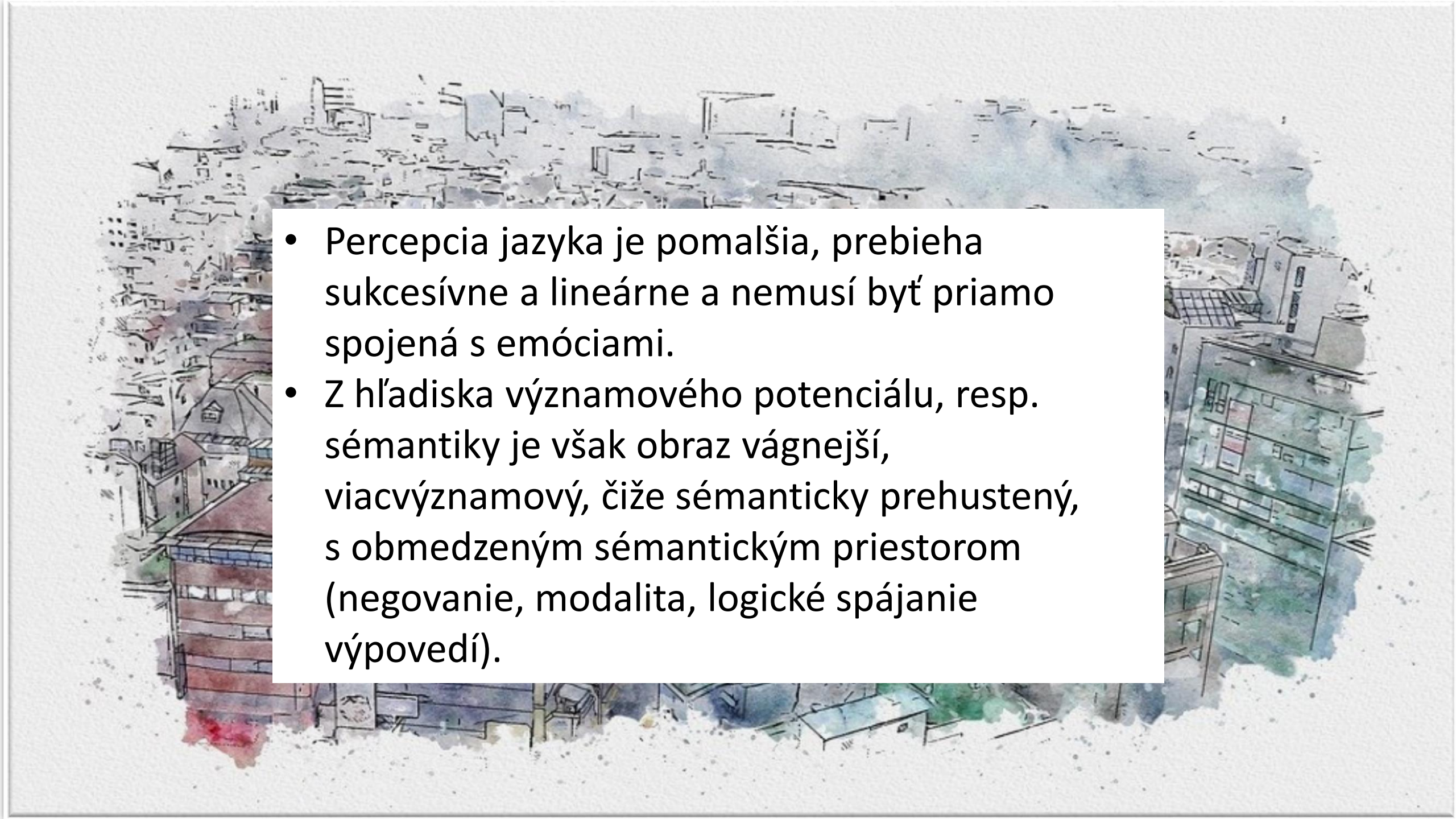
Interakcia jazyka a obrazu v otvorenom verejnom priestore, a to najmä z pohľadu recipienta, je predmetom nášho výskumu LL. Zameranie sa na interakciu jazyka a obrazu je relevantné aj z čisto pragmatického hľadiska, keďže sa tieto kombinácie v jazykovej krajine intraurbánnych oblastí vyskytujú najčastejšie.

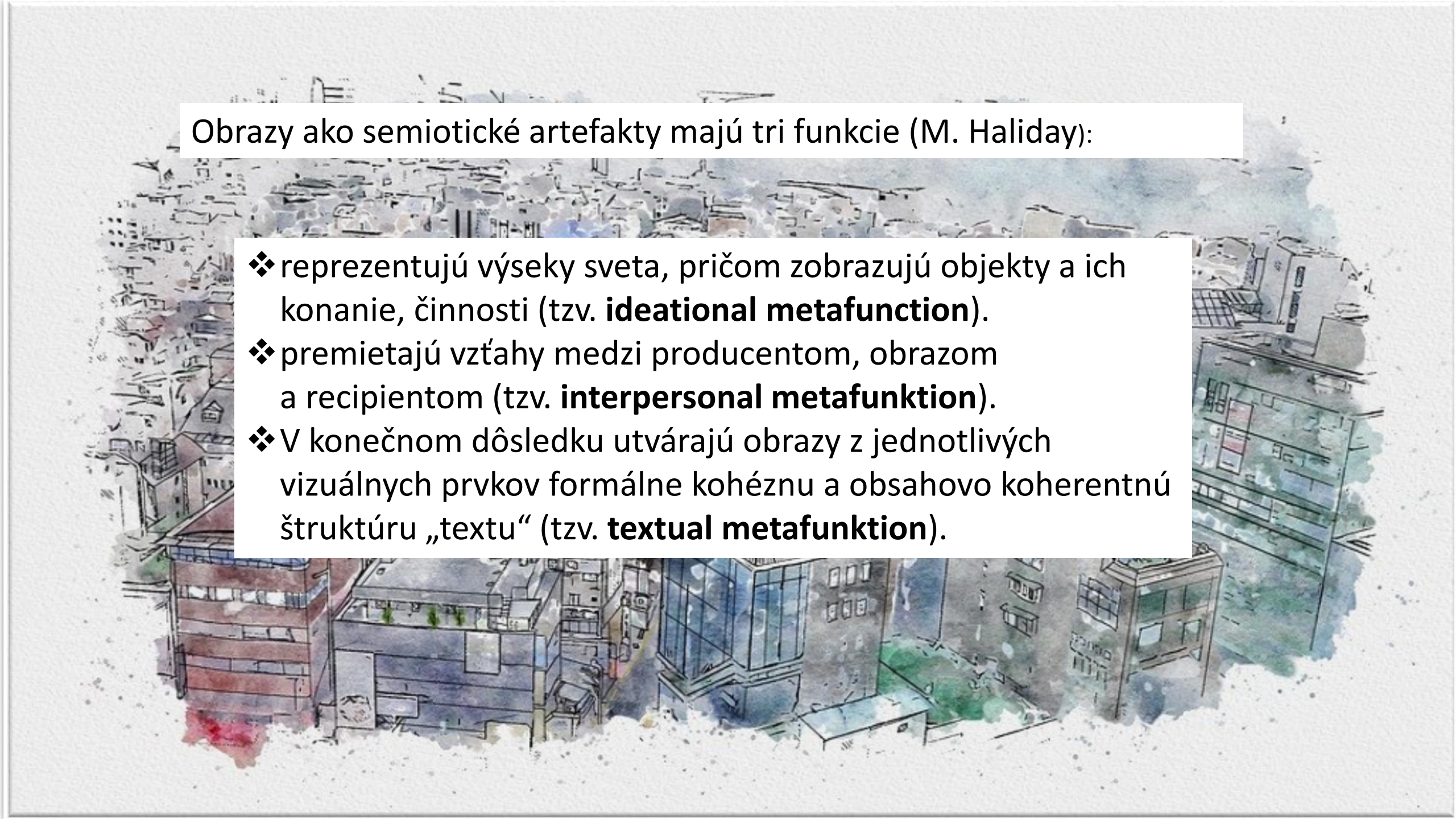
Podľa H. Stöckla (2011, s. 47-48) má spájanie obrazu s jazykom nasledovné dôvody:

- Z historického hľadiska sa písmo vyvinulo z obrazu.
- Používanie jazyka a obrazu sa zhoduje v mentálnych reprezentáciách.
- Multisenzorická podstata človeka podmieňuje multimodálnu komunikáciu.
- V spoločnom „texte“ tvorenom jazykom a obrazom dochádza k prerozdeleniu činností v rámci komunikačných funkcií, pričom silné stránky jedného semiotického systému vyrovnávajú slabé stránky toho druhého a opačne.
- Obrazy premietajú pred očami objekty bohaté na znaky, jazyk však dokáže konkrétne aspekty tejto vizuálnej skúsenosti pomenovať a explicitne naviesť ku konaniu.

Obraz

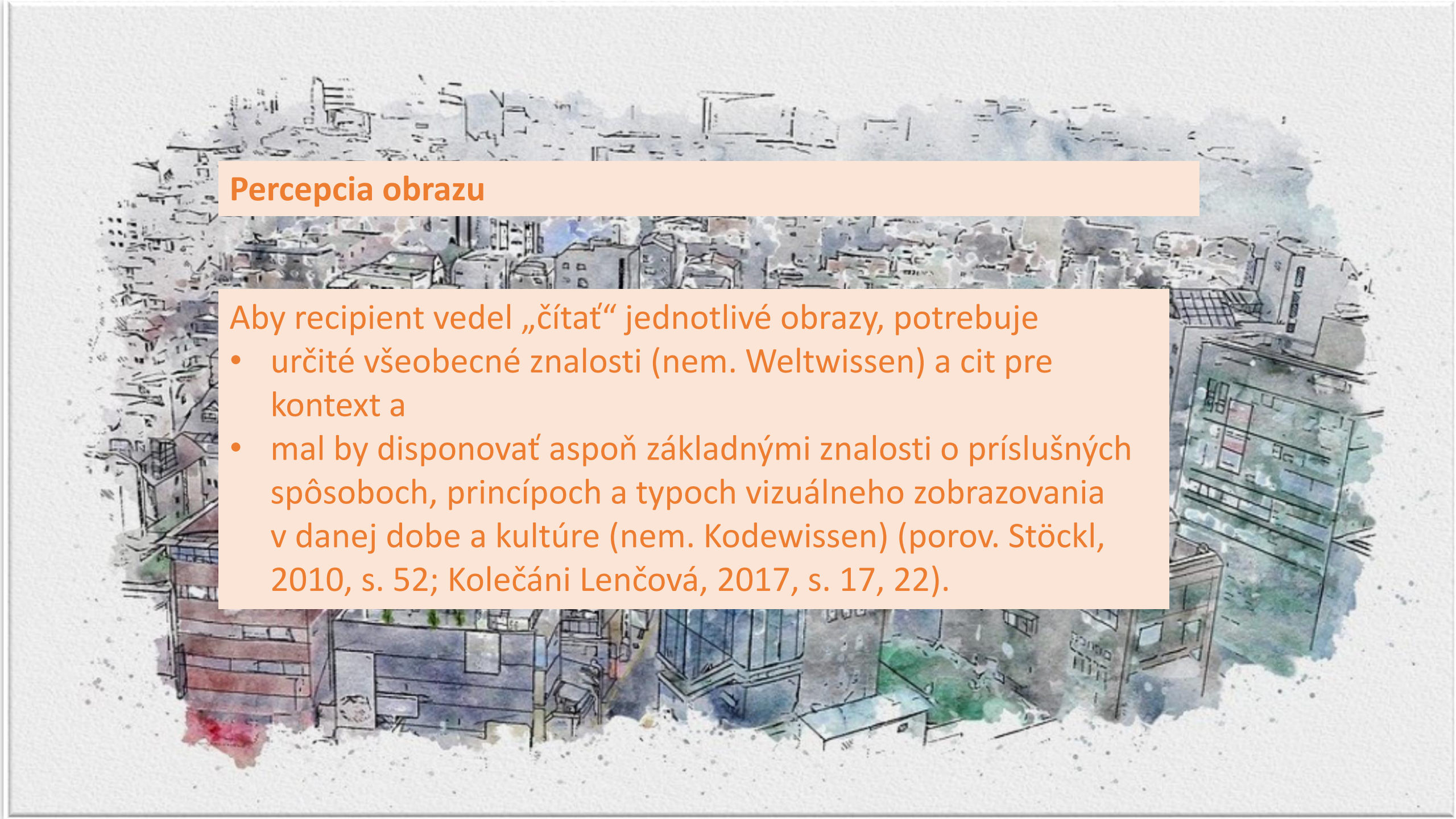
- ❖ Obraz zo semiotického hľadiska predstavuje kontinuálny prúd ikonických, priestorovo konfigurovaných znakov.
- ❖ Pri percepcii a kognitívnom spracovaní obrazu ide o rýchle, simultánne, celostné vnímanie so silným účinkom, ktoré je ľahko zapamätateľné a priamo spojené s emóciami.
- ❖ Podľa W. Kroeber-Riela (1993, s. 53) sú to „schnelle Schüsse ins Gehirn“ (rýchle a zároveň efektívne zásahy do mozgu).
- ❖ Vnímané formy recipient jednoducho porovnáva so svojimi mentálnymi modelmi a praktickými skúsenosťami s významovými konceptmi.

-
- Percepcia jazyka je pomalšia, prebieha sukcesívne a lineárne a nemusí byť priamo spojená s emóciami.
 - Z hľadiska významového potenciálu, resp. sémantiky je však obraz vágnejší, viacvýznamový, čiže sémanticky prehustený, s obmedzeným sémantickým priestorom (negovanie, modalita, logické spájanie výpovedí).

Obrazy ako semiotické artefakty majú tri funkcie (M. Haliday):

- ❖ reprezentujú výseky sveta, pričom zobrazujú objekty a ich konanie, činnosti (tzv. **ideational metafunction**).
- ❖ premietajú vzťahy medzi producentom, obrazom a recipientom (tzv. **interpersonal metafunction**).
- ❖ V konečnom dôsledku utvárajú obrazy z jednotlivých vizuálnych prvkov formálne kohéznú a obsahovo koherentnú štruktúru „textu“ (tzv. **textual metafunction**).

Percepcia obrazu

Aby recipient vedel „čítať“ jednotlivé obrazy, potrebuje

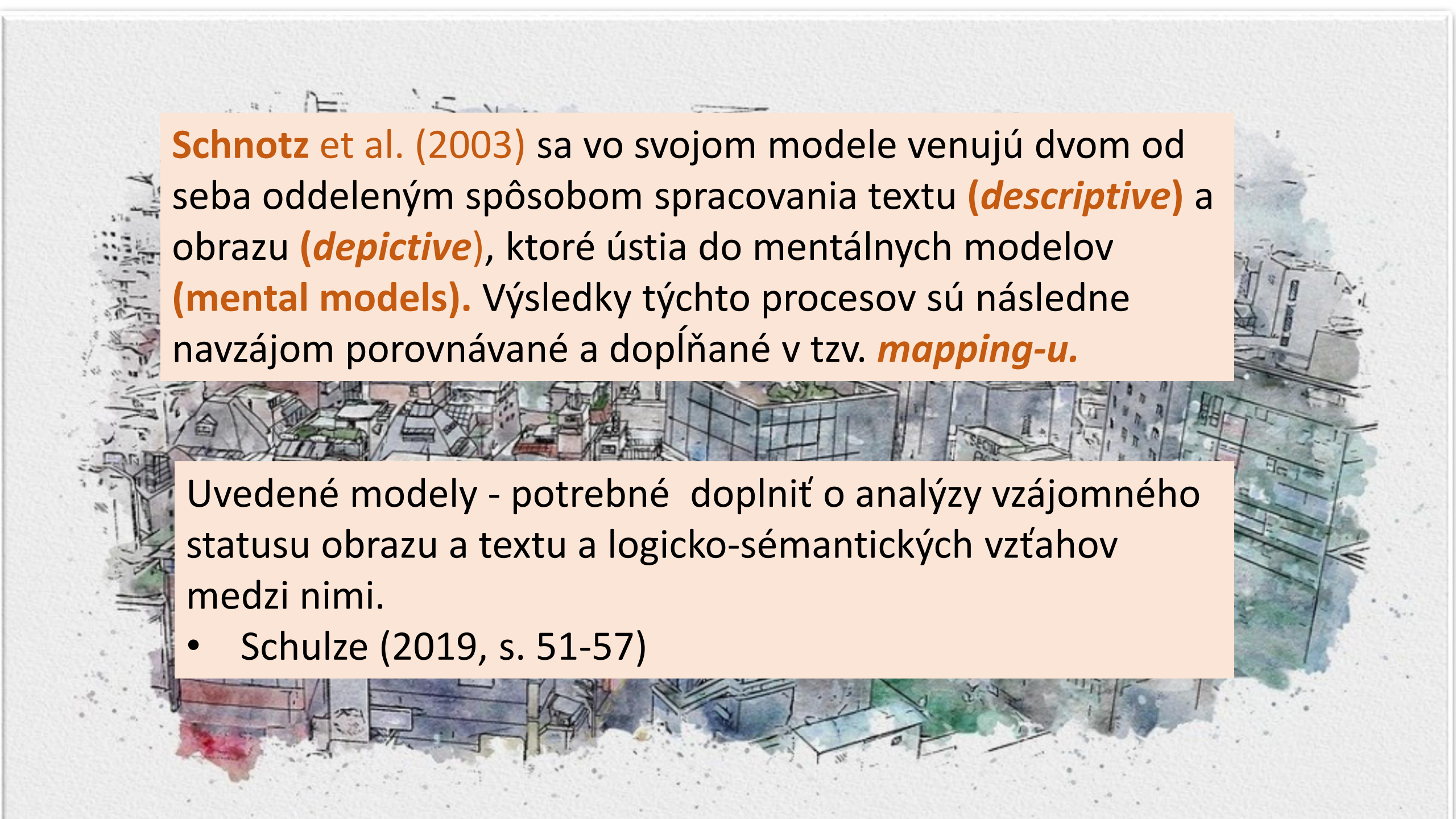
- určité všeobecné znalosti (nem. Weltwissen) a cit pre kontext a
- mal by disponovať aspoň základnými znalosti o príslušných spôsoboch, princípoch a typoch vizuálneho zobrazovania v danej dobe a kultúre (nem. Kodewissen) (porov. Stöckl, 2010, s. 52; Kolečáni Lenčová, 2017, s. 17, 22).

Percepcia obrazu a textu

v LL sa obraz najčastejšie nachádza v kombinácii s textom a teda u recipienta LL prebiehajú dva typy percepcie a kognitívneho spracovania, ktoré môžu prebiehať následne alebo striedavo v rôznych kombináciách.

„**Salience theory**“ (Itti - Koch, 2000) rozlišuje **bottom-up** a **top-down** procesy vnímania.

- **bottom-up percepcia**: výrazné prvky agregátu riadia proces percepcie nezávisle od vôle recipienta (napr. použitie červenej farby, väčšieho, resp. výraznejšieho typu písma, centrálnе umiestnenie obrazu, textu a pod.)
- **top-down percepcia** predstavuje vôľou recipienta riadené fokusovanie vybraných prvkov LL za určitým konkrétnym cieľom.

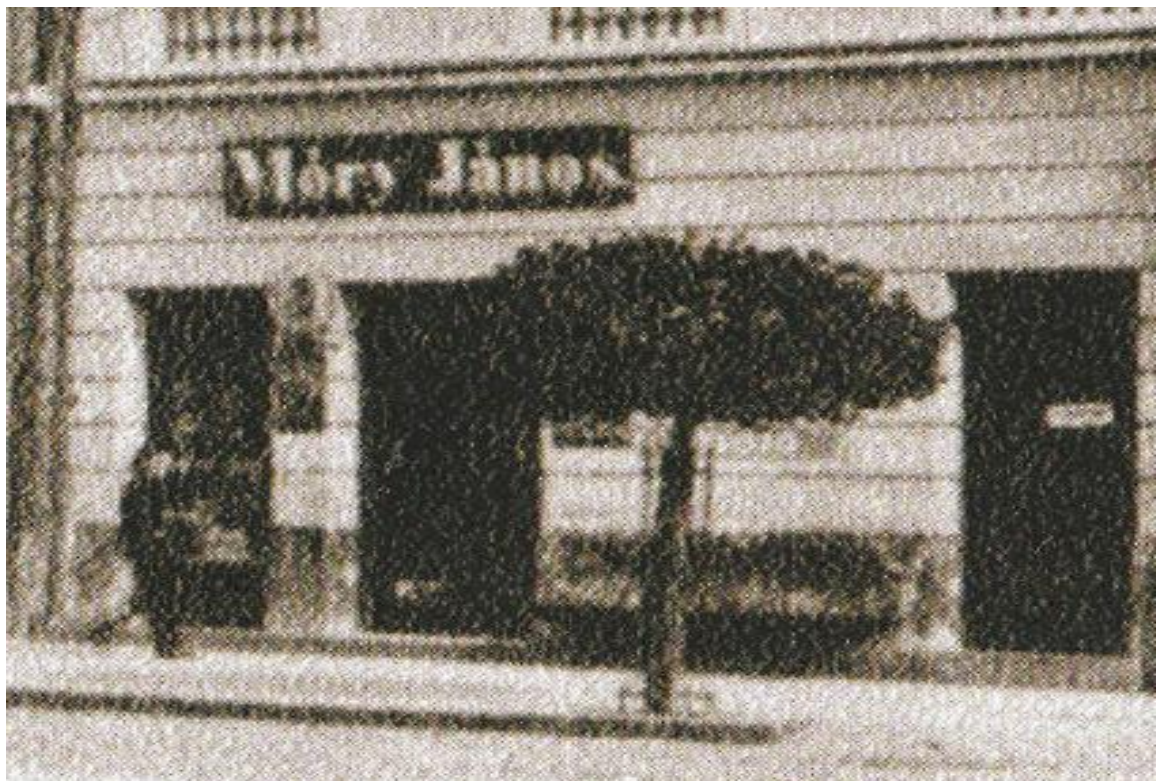

Schnotz et al. (2003) sa vo svojom modele venujú dvom od seba oddeleným spôsobom spracovania textu (**descriptive**) a obrazu (**depictive**), ktoré ústia do mentálnych modelov (**mental models**). Výsledky týchto procesov sú následne navzájom porovnávané a dopĺňané v tzv. **mapping-u**.

Uvedené modely - potrebné doplniť o analýzy vzájomného statusu obrazu a textu a logicko-sémantických vzťahov medzi nimi.

- Schulze (2019, s. 51-57)

Diachrónna analýza

Výkladné skrine v roku 1913

Hotel Rak s plechovou plastikou raka z roku 1928

Synchrónna analýza

- konkrétne príklady prejavu multimodality v súčasnej jazykovej krajine Hornej ulice v Banskej Bystrici.
- Zameraná na signs, ktoré vznikli kombináciou textu a obrazu/grafického prvku a sú umiestnené na rôznych typoch materiálnych **nosičov**.
- Všetky analyzované signs (spolu 8) a ich fotografie sú súčasťou databázy APVV projektu.
- V príspevku používame projektovú kategorizáciu multimodálnych dát a dohodnutú terminológiu (I. Schulze: Codebook, 2020.)
- Všetky objekty nášho výskumu môžeme zaradiť do **oblasti (Akteur, actor 1)** obchodu, služieb a čiastočne kultúry a gastronómie. Konkrétne ide o obchod s potravinami, kozmetikou, džezový klub s reštauračnými službami, bar, hudobniny, obchod s textilom, požičovňu oblečenia, advokátsku kanceláriu **(Akteur, actor 2)** .
- Vo všetkých prípadoch ide z hľadiska **autorstva** signs o komerčné subjekty a z hľadiska použitia môžeme teda hovoriť o prebiehajúcom **neoficiálnom diskurze** (bottom-up).

- Podľa klasifikácie **typu nosiča (Schildtyp, sign type)** hovoríme o tabuli (**Tafel, table**), vývesnom štíte (**Etikette, tag**), vývesnom štíte kolmom na budovu (**Nasenschild, wall bracket**), plagáte (**Plakat, poster**).
- Z hľadiska **tvaru (Schildform, sign shape)** prevládali nosiče v tvare obdĺžnika alebo štvorca ale vyskytol sa aj oválny tvar a tvary reálnych predmetov (napr. gitara).
- Z hľadiska typu multimodality ide prevažne o **komunikáty** (kommunikat) a **logá** (logo).
- Komunikáty definujeme ako kombináciu textu a obrazu/grafického prvku, vrátane prvkov vo výklade akými sú napr. figuríny alebo dekorácie.
- Za logo považujeme grafické stvárnenie názvu organizácie, spoločnosti, firmy alebo inštitúcie obohatené o obrazový/grafický prvok.

Horná ulica 16

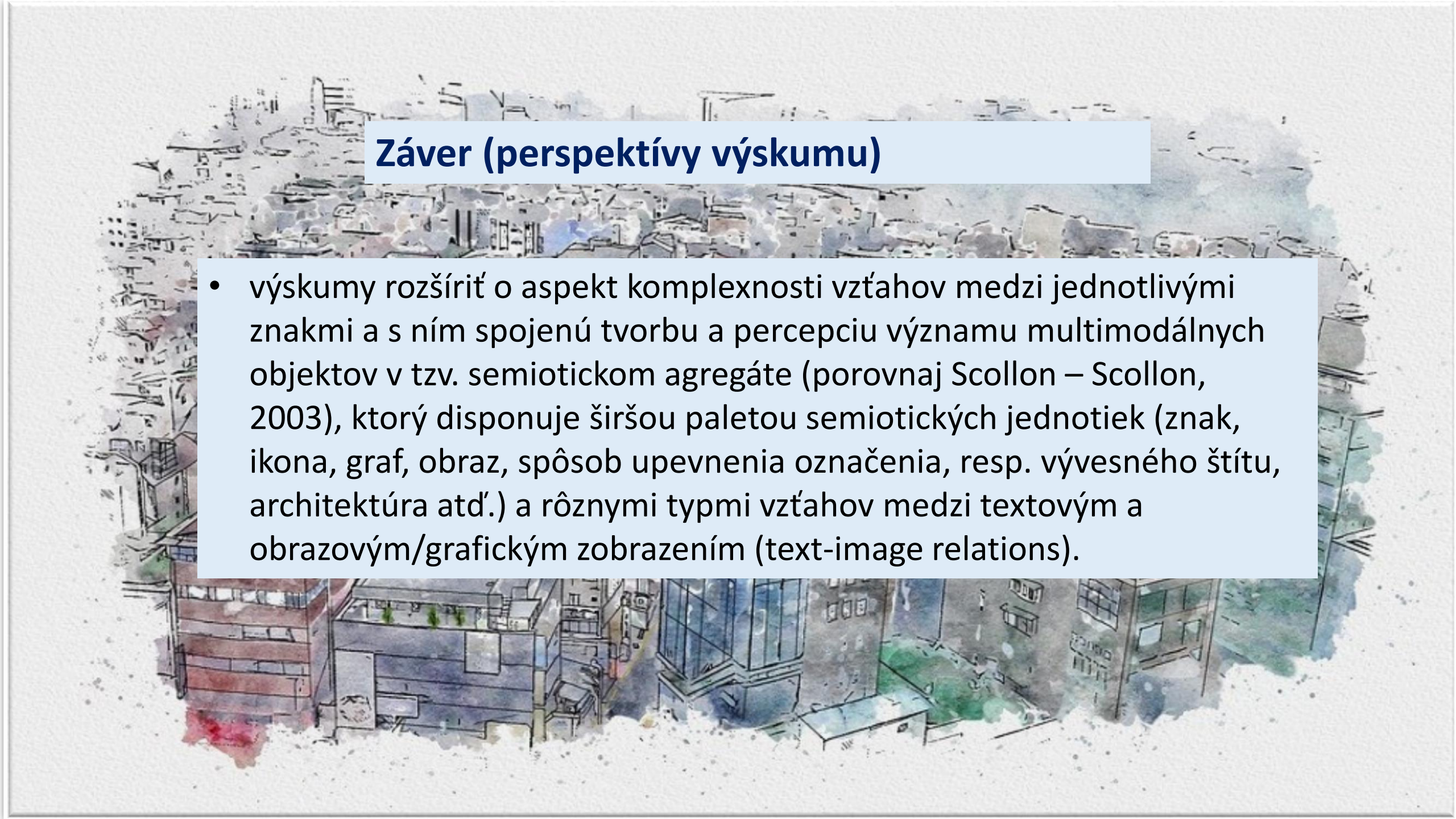
ADVOKÁTSKA KANCELÁRIA • LAW FIRM • RECHTSANWALTKANZELAI

JUDR. ROMAN DULA, ADVOKÁT
JUDR. ANDREA DULOVÁ, ADVOKÁTKA

Horná ulica 15

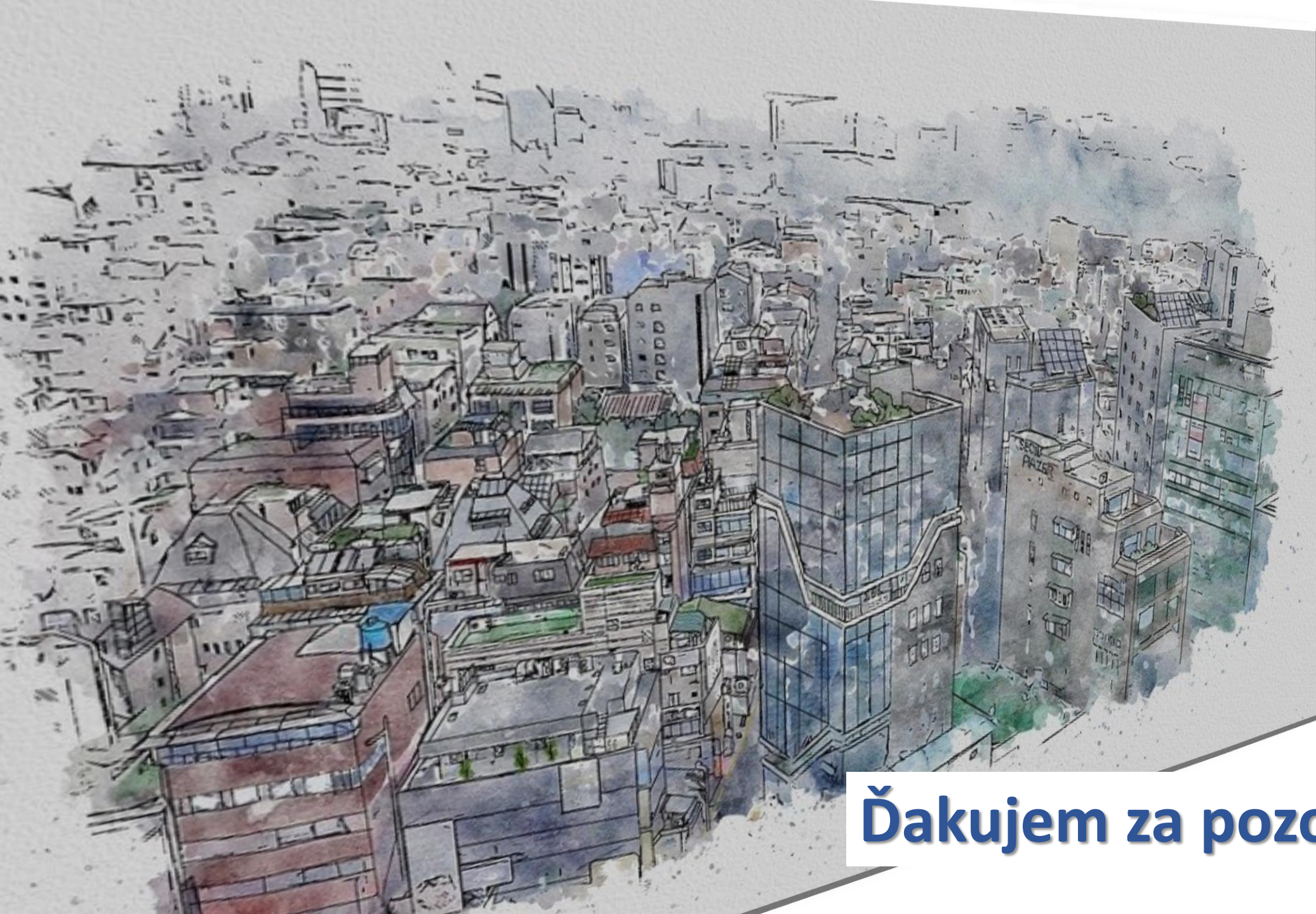

A watercolor illustration of a city skyline, featuring various buildings and structures in shades of blue, green, and brown. The style is artistic and sketchy, with visible brushstrokes and a soft, painterly texture. The city is depicted from a slightly elevated perspective, showing the density of the urban environment.

Záver (perspektívy výskumu)

- výskumy rozšíriť o aspekt komplexnosti vzťahov medzi jednotlivými znakmi a s ním spojenú tvorbu a percepciu významu multimodálnych objektov v tzv. semiotickom agregáte (porovnaj Scollon – Scollon, 2003), ktorý disponuje širšou paletou semiotických jednotiek (znak, ikona, graf, obraz, spôsob upevnenia označenia, resp. vývesného štítu, architektúra atď.) a rôznymi typmi vzťahov medzi textovým a obrazovým/grafickým zobrazením (text-image relations).

Ďakujem za pozornosť!